

Tillo'da Yaşlı Olmak: Mekân, Toplumsal İlişkiler ve Yaşlanma Süreçleri

Figen Kanbir | 0000-0003-2094-399X | f.kanbir@siirt.edu.tr

Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Siirt, Türkiye

 <https://ror.org/05ptwtz25>

Öz

Yerleşim yeri, toplum yapısı ve kişisel özellikler yaşlanmanın bir avantaj veya dezavantaj olarak açıklanabilmesini sağlayan önemli parametrelerdendir. Makro ve mikro düzeyde bir yere ait olmaktan ve orada yaşlanmaktan kaynaklı özellikler bireyin yaşlılığına anlam katan değişkenlerdendir. Siirt'e yakın ve ona bağlı küçük bir ilçe olan Tillo geleneksel kültürel özellikler taşımaktadır. Bu durum yaşamın sürekliliğinin anlaşılmasını mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada Tillo'da ikamet eden 65 yaş ve üzerinde 2'si erkek 12'si kadın 14 katılımcıyla yaşlanma ve yaşlılığın ne olduğunun anlaşılması amacıyla nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar ilçede kuşaklararası dayanışma ağlarının yaygın bir örüntü olduğunu göstermektedir. Hem kadınlar hem de erkekler için bu durum yeterli olmadığı takdirde yaşlı bireyler (akrabalar ve komşulardan oluşan) yakın çevre(lerin)den maddi ve manevi destek sağlamaktadır. Bununla birlikte yaşam öykülerine yakından bakıldığında yaşlılığın cinsiyet anlamında bir farklılık taşıdığı bulgulanmıştır. Kadınların hayatları boyunca eğitim ve istihdam olanaklarından yoksun kalmalarından ötürü daha dezavantajlı bir yaşama sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Yaşlılık, Yaşlanma, Kırsal Alan, Mekân, Gündelik Hayat

Atıf Bilgisi

Kanbir, Figen. "Tillo'da Yaşlı Olmak: Mekân, Toplumsal İlişkiler ve Yaşlanma Süreçleri". *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 7/1 (Nisan 2026), 1-29.

<https://doi.org/10.52108/2757-5942.7.1.1>

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi	20.01.2026
Kabul Tarihi	23.03.2026
Yayın Tarihi	15.04.2026
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Siirt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulunca 29.08.2024 tarihinde saat 13:00'da 909 numaralı oturum sayısıyla etik onay alınmıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	dergi@sosyolojikbaglam.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Yapay Zeka Kullanımı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.
Telif Hakkı & Lisan	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Being Elderly in Tillo: Space, Social Relations, and Aging Processes

Figen Kanbir | 0000-0003-2094-399X | .kanbir@siirt.edu.tr

Siirt University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology, Siirt, Türkiye

 <https://ror.org/05ptwtz25>

Abstract

Place of residence, social structure, and personal characteristics are among the important parameters that explain aging as an advantage or a disadvantage. At both the macro and micro levels, the characteristics stemming from belonging to a particular place and aging there are variables that add meaning to an individual's experience of old age. Tillo, a small district near and administratively connected to Siirt, possesses traditional cultural characteristics. This situation makes it possible to understand the continuity of life. In this study, semi-structured interviews, one of the qualitative research techniques, were conducted with 14 participants (2 men and 12 women) aged 65 and over residing in Tillo in order to understand what aging and old age mean. The results of the study show that intergenerational solidarity networks constitute a common pattern in the district. When this is insufficient for both women and men, elderly individuals receive financial and emotional support from their immediate social environment (consisting of relatives and neighbors). However, a closer look at life stories has revealed that old age displays differences in terms of gender. It was concluded that women have a more disadvantaged life due to their lack of access to education and employment opportunities throughout their lives.

Keywords

Old Age, Aging, Rural Area, Space, Everyday Life

Citation

Kanbir, Figen. "Being Elderly in Tillo: Space, Social Relations, and Aging Processes". *Journal of Sociological Context* 7/1 (April 2026), 1-29.

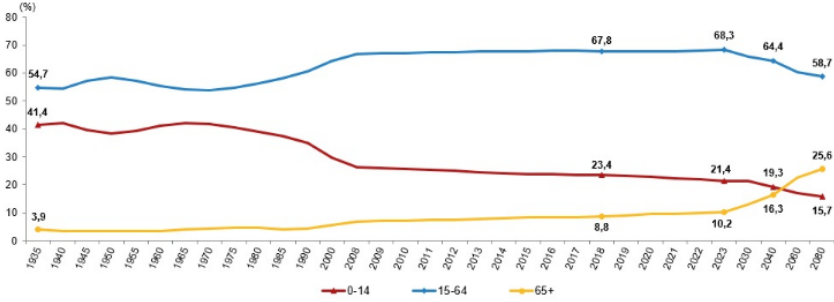
<https://doi.org/10.52108/2757-5942.7.1.1>

Article Information

Date of Submission	20.01.2026
Date of Acceptance	23.03.2026
Date of Publication	15.04.2026
Peer-Review	Double anonymous review - Two External Reviewers
Ethical Statement	Ethical approval was obtained from the Ethics Committee of the Siirt University Rectorate on August 29, 2024, at 1:00 PM, with session number 909. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Similarity Check	Done - Turnitin
Conflict of Interest	No conflicts of interest have been declared.
Complaints	dergi@sosyolojikbaglam.org
Use of Artificial Intelligence	No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.
Copyright & License	Authors of articles in the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC-ND 4.0.

Giriş

Nüfusun yaşlanması dünyada pek çok nedene bağlı gelişmektedir. Bebek ölümlerinin azalması, doğum oranlarının gerilemesi ve yaşam süresinin uzamasının¹ yanı sıra nüfusun yaşlanması; halk sağlığının düzeltilmesi, tıbbi ilerlemeler, ekonomik ve sosyal gelişme, tarih boyunca hastalıklar ve erken ölümler üzerindeki insanlığın başarı öyküsünün sonucudur.² Dünyadakine benzer şekilde Türkiye’de de yaşlı nüfus artmaktadır. Bunun nedenleri arasında doğum oranlarındaki düşüş, yaşam süresinin uzaması, kentleşme ve göç hareketlerinin yarattığı etkiler, kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almaları, eğitim süresinin uzaması ve evliliklerin daha geç yaş dönemlerinde meydana gelmesi, ebeveynlik yaşının yükselmesi, boşanmalardaki artış, yaşlılık döneminin yaşam sürecinde uzaması gibi göstergeler sıralanabilir.³ Türkiye’de 65 ve üzeri yaştaki nüfus, 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişi iken son beş yılda % 21,4 artarak 2023 yılında 8 milyon 722 bin 806 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2018 yılında %8,8 iken, 2023 yılında %10,2’ye yükselmiştir. Yaşlı nüfusun 2023 yılında %44,5’ini erkek nüfus, % 55,5’ini kadın nüfus oluşturmuştur.⁴ Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfusun gelecek yıllarda da artması beklenmektedir (Şekil 1):

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-2000
 TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2008-2023
 TÜİK, 2018 Nüfus Projeksiyonları, 2030-2080

Şekil 1. Yaş Grubuna Göre Nüfus Oranı (1935-2023) ve Nüfus Projeksiyonları (2030-2080)⁵

Nüfusun yaşlanmasının toplumlara ve yerel çevrelere göre değişen sonuçları bulunmaktadır. Ülkeler ve yerel otoriteler yaşlı nüfusun ortaya çıkardığı sorunla yüzleşirken aynı türde tavır göstermemektedir. Bunun nedenleri arasında refah düzeyi, geçim olanakları, toplum yapısı, dine yönelik eğilim, kültürel geçmiş sayılabilir. Tüm bu nedenler yaşlılığın

- 1 İsmail Tufan, *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma* (İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2002), 70.
- 2 Süleyman Ertan Tağman, “Modernitenin kesişen iki sorunu: yaşlılık ve yoksulluğa felsefi bir bakış”, *Yaşlılık ve yoksulluk*. ed. Cem Ergun (Ankara: Nobel, 2021), 7.
- 3 İsmail Tufan, *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi* (İstanbul: Anahtar Kitaplar, 2003), 205.
- 4 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *İstatistiklerle Yaşlılar* (27 Mart 2023).
- 5 TÜİK, *İstatistiklerle Yaşlılar*, (2023, 27 Mart). (Erişim: 04.01.2025).

aynı toplum içerisinde bir avantaj ya da dezavantaj olarak değerlendirilmesini belirleyebilmektedir. Yaşlanma kadar yaşlılık herkes için doğal bir gerçekliktir. Toplumlar için olduğu gibi bireyler özelinde de homojen bir yaşlanma ve yaşlılıktan söz edilemez. Bu açıdan Siirt ve daha özelden Tillo'da yaşlanma ve yaşlılık incelenmeye değer konular arasındadır.

Siirt'in toplam nüfusu 2023 yılında 180.736'sı erkek, 166.976'sı kadın olmak üzere 347.412'dir. Bu sayı içinde il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus 238.284, belde ve köylerde yaşayan nüfus ise 109.128'dir.⁶ Siirt'in ilçesi olan Tillo'nun nüfusu 2023 yılı verilerine göre 2.384'ü erkek (%53,68), 2.057'si (% 46,32) kadın olmak üzere toplam 4.441'dir. Tillo'nun nüfusunda yıllar içerisinde ciddi bir değişim olmamıştır⁷. Ancak Siirt'in ilçe, belde ve köylerinin yaş gruplarına göre istatistiklere yansımış kayıtlı nüfus sayısı bulunmamaktadır. Tillo'nun yaşlı nüfusunun toplam nüfus içerisindeki durumunun ne olduğu hususunun yaratmış olduğu belirsizlik yapılacak değerlendirmede önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bununla birlikte görüşmelerden elde edilen bilgilere göre Tillo'da yaşlı nüfus sayısı fazladır.

Bu çalışmada Tillo'da yaşayan 65 yaş ve üstü 14 katılımcıyla nitel araştırma tekniklerinden biri olan görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma ile Tillo'da yaşlanmanın (avantaj ya da dezavantaj sayılabilecek) etkilerinin neler olduğunun anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk kısmında yaşlanma ve yaşlılık kavramlarını içerisine alan literatür kısmına yer verilmiştir. İkinci kısmı ise çalışmanın yöntemi, amacı, evren ve örneklemini içine almaktadır. Son kısmı ise çalışmadan elde edilen bulgular ve değerlendirmeyi içermektedir. Çalışmanın gerçekleştirilmesine Siirt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu 29.08.2024 tarihinde saat 13:00'da 909 numaralı oturum sayısında izin verilmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

Yaşlanma içten dışa doğru gelişen bir süreçtir; görülemeyen biyolojik süreçlerin yarattığı kayıpların görünür hale gelmesidir.⁸ Yaşlanma biyolojik, psikolojik, sosyolojik, kültürel ve tarihsel olayların tümünü kapsayan bir bütündür.⁹ Yaşlanma birey anne rahmindeyken başlamaktadır ve ölüncüye kadar sürmektedir.¹⁰ Tüm canlılarda yaşlanmakla birlikte yaşlanmanın ortaya çıkardığı durum ve sorunlarla insanların bilinçli bir ilişki ve mücadele içinde olduğu söylenebilir.¹¹

6 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *Adrese Kayıtlı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları* (2023).

7 Tillo Nüfusu-Siirt (t. y.). (Erişim 05.07.2024). Tillo'nun nüfusu 2013 yılında 4.190, 2014 yılında 4.129, 2015 yılında 4.136, 2016 yılında 4.099, 2017 yılında 4.268, 2018 yılında 4.310, 2019 yılında 4.260, 2020 yılında 4.239, 2021 yılında 4.272, 2022 yılında 4.048, 2023 yılında 4.441'dir. Tillo Nüfusu-Siirt (t. y.). (Erişim 05.07.2024).

8 İsmail Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler* (Ankara: Nobel, 2018), 72.

9 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, 170.

10 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, 236.

11 Figen Kanbir, *Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Toplumsal Algılar ve Politikalarındaki Değişim* (Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2020), 11.

Yaşlanma bir süreçken yaşlılık bir sonuçtur.¹² Yaşlılık bir taraftan yaşam süresinin sonu, diğer taraftan yaşam süresinin uzaması anlamlarına gelmektedir.¹³ Bu bakımdan çift taraflı bir okumayı hak eden kavramsallaştırmalardandır. Çağa ve ülkeye göre yaşlılara karşı toplumun takındığı tavır ve tutumlar değişim göstermektedir. 16. ve 17. yüzyıllarda bedensel güç kaybına uğrayan kişilere yaşlı denilmiştir. Bu yüzyıllarda yaşlılık takvimsel yaşla ölçülen bir yaşam dönemi olmamıştır. 20. yüzyılın başlarında yaşlılık sakatlıkla eş anlamlı görülmüştür ve biyolojik faktörlere bağlı olarak sakatlığın derecesinde karar kılınmıştır. Daha sonraki dönemlerde yaşlılığın sosyal içerikli bir fenomen olduğu düşüncesi sosyal bilincin içine yerleşmeye ve kabul görmeye başlamıştır. Emeklilik yaşının yürürlüğe konulmasıyla birlikte yaşlılık takvimsel yaşla belirlenen bir yaşam dönemine dönüşmüştür.¹⁴

Yaşlılık bazı yönleriyle homojen, bazı yönleriyle de heterojen bir kimliğe sahip yaş kategorisidir. Sözelimi kökü Antikçağ'a kadar uzanan bir düşünce yaşlılığı çocukluğa geri dönüş olarak kabul etmektedir.¹⁵ Başka bir deyişle yaşlanırken yaşamın başlangıcından itibaren geçirilen gelişme aşamaları tekrar edilmektedir. Bu bakımdan çocukluk bağımsızlığa geçişse, yaşlılık tersine bağımsızlıktan başkalarının kişiye bakmasına geçmektir.¹⁶ Böylesi bir genellemeye rağmen sağlık alanında yapılmış çalışmalar yaşlı nüfusun fiziksel anlamda gerilemesinin bireysel düzeyde farklılık arz ettiğini ortaya koymaktadır. Öyle ki 90 yaşındaki bir yaşlının fonksiyonel ve bilişsel fonksiyonları yerinde ve aynı zamanda günlük ihtiyaçlarını bağımsız karşılamakta iken 65 yaşındaki yaşlı yatağa bağımlı olabilmektedir.¹⁷

Yukarıda sözü edilen iki farklı örneğe benzer şekilde her ne kadar literatürde yaşlıların homojen bir grup olduğu konusunda çözümlerler ağırlıktaysa da gerontolojik çalışmalar yaşantı ve davranış bakımdan yaşlıların heterojen bir grup olduğunu göstermektedir.¹⁸ Nitekim yaşlılık; nedenleri, koşulları ve etkileri bağlamında çözümlendiğinde biyolojik, psikolojik yönlerinin toplumsal olarak belirlendiği çok yönlü ve katmanlı bir olgudur.¹⁹ Başka bir anlatımla yaşlılık toplumsal gelişmişliğe, kişinin sağlık durumuna, sosyal ve psikolojik durumuna bağlı bir değişken olarak yaşanan çağa ve bölgeye göre farklılaşan sübjektif bir kavramdır.²⁰

12 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, 246.

13 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, XIII.

14 Tufan, *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma*, 19-20.

15 Tufan, *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 72.

16 Wilhelm Schmid, *Sakin Olmak: Yaşlanırken Kazandıklarımız*, çev. Tanıl Bora (İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2019), 31.

17 Sevnaz Şahin, "Geriatri ve Yaşlılıkta Sağlık", *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*, ed. İsmail Tufan, Mithat Durak (Ankara: Nobel, 2017), 187.

18 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, 63.

19 Ünal Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri* (Bursa: Dora, 2018), 30.

20 Tufan, *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma*, 87; Muammer Tuna - Özden Tenlik, "Türkiye'de ve Dünyada Yaşlanma", *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*, ed. İsmail Tufan, Mithat Durak (Ankara: Nobel, 2017), 6.

Modernleşme ve sanayileşme ile birlikte yaşamsal olanakların iyileşmesi insani anlamda gelişmeye ve insan ömründe uzamaya neden olmuştur. Ancak her koşulda bu durum yaşlılar için olumlu bir tablo ile karşılaşılmasını olası kılmamaktadır. Nitekim yaşlanmanın avantajları ve dezavantajları üzerine yapılacak bir yorum yalnızca sanayileşme, modernleşme ve toplumsal faktörler göz önüne koyularak genelleştirilemez. Bunun yerine aynı toplum içerisinde farklı toplum kesimlerini birbirinden ayıran özellikler bulunmaktadır. Öyle ki kentli meslekler, kentleşme olanaklarında ve dolayısıyla göç oranlarında yaşanan artış, evlilik biçimlerinin yerleşim yerine göre farklı örgütlenişi ile Weeks'in tabiriyle iş hayatından çekilme (emeklilik) gibi pek çok unsur yaşlıların statüsünde düşüşü beraberinde getirmiştir.²¹ Yaşlıların statüsü hususu çok yönlü bir değerlendirme baz alarak incelenebilir. Bu açıdan toplumsal cinsiyete bağlı açıklamalar dikkate değerdir.

Genetik faktörler, yaşama biçimi ve çevresel koşullar nedeniyle²² kadınların erkeklerden daha uzun süre yaşaması²³ yaşlanma ve yaşlılık hususunda kadınların sorunlarının daha belirgin olduğu değerlendirmesini mümkün kılmaktadır. Özellikle modernleşmekte olan bir ülkede kadınların yaşlılığının ortaya çıkardığı açmazlar modern toplumlara göre daha büyüktür. Nitekim yaşlı kadınların pek azı eğitim olanağına sahip olabildiği için bir meslek edinebilmiştir. Kadınlar bağımsızlıklarını elde edememekten kaynaklı olarak ekonomik güvenceye sahip değildir. Sosyal ilişkilerindeki daralma, eğitim düzeyinin düşük oluşu kendi sorunlarının üstesinden gelmesine engel oluştururken yasal haklarından faydalanmasını da kısıtlamaktadır.²⁴

“Yaşlılar toplum içinde olgunluk ve dengeleme unsuru olma, buldukları toplumda geçmiş-gelecek sürekliliği bilincini ayakta tutma, dil dağarcığının, kültür dağarcığının taşıyıcısı ve aktarıcısı olma, bilinen ve yaşanmış tarih dağarcığının taşıyıcısı olma, tecrübe paylaşımı ile deneme yanılma sürelerini ve maliyetlerini azaltma gibi işlevleri gerçekleştirirler.”²⁵ Bununla birlikte yaşamsal tecrübelerinin en belirgin olduğu bu yaş kategorisi günümüzde toplum tarafından neyi yapıp neyi yapamayacağı konusunda hayatına en fazla müdahale edilen yaş kategorisi olmuştur. Ancak bu müdahalelerin aşılması verili sınırlar kadar bireyin hayata bakışı ve beklentileriyle yakından alakalıdır. Özellikle diğer yaş kategorileriyle etkileşimin olumlu veya olumsuz etkileri yaşlı olmanın avantaj yahut dezavantaj haline gelmesinde belirleyicidir. Bu noktada kişisel özelliklerinin adının anılması gerekmektedir. Nitekim yaşlı makul biriyse, huysuz ve nobran değilse kolay; kaba ve nobran ise zor bir yaşlılık geçirmektedir.²⁶ Burada hayatını ne için harcadığı, hayata verdiği anlam, yaş-

21 Tuna – Tenlik, “Türkiye’de ve Dünyada Yaşlanma”, 10-11.

22 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 177.

23 Tufan, *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 53.

24 Tufan, *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 23-24.

25 Emine Özmete, *Türkiye’de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2017), 1.

26 Cicero, *Yaşlılık Üzerine*, çev. Çiğdem Dürüşken (İstanbul: Alfa, 2018), 25.

lılık döneminde bile sürdürmüş olduğu meşgaleler yaşlılık döneminin olumlu bir görünümüne bürünmesine kaynaklık etmektedir.

2. Araştırmanın Amacı, Yöntemi, Evren ve Örneklemi

Bu çalışmada kırsal özellikler taşıyan Tillo'da yaşlılık ve yaşlanma süreçlerinin mekân ve toplumsal ilişkiler dikkate alınarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada mekânın toplumsal cinsiyetle ilişkili avantaj ya da dezavantaj getiren özellikleri incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcıları 65 yaş ve üzeri kişilerden oluşması nedeniyle amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Ayrıca çalışma gerçekleştirildiği esnada gözlem yapılmış, notlar alınmıştır. Çalışmada Tillo merkezde yaşayan 65 ile 75 arasında değişen (2 erkek, 12 kadın) 14 katılımcıyla görüşülmüştür. Kadın katılımcıların daha fazla ulaşılmasının nedenleri çalışmanın gerçekleştirildiği zamanlarda erkeklerin Siirt merkezde yer alması, kamusal hayattaki görünümünün azlığı ve çalışmaya katılma konusundaki isteksizlikleridir. Bunun karşısında kadınlarla evlerinde, kapı önlerinde, sokak aralarında karşılaşıldığından, araştırmacının kadın olmasından ve konuşmaya daha istekli bir toplum kesimi olmalarından ileri gelecek şekilde çalışmada sayıları fazladır.

İçine doğup yaşam sürdürülen coğrafya ve koşulları yaşlının yaşam kalitesi ve süresini belirlemektedir.²⁷ Bununla birlikte günümüzde sabit bir yerleşim merkezinde yaşlanmak, kırsal alanları dışarıda tutarsak, mümkün görünmemektedir. İletişim araçları ve ulaşım olanaklarının yaygın olduğu günümüzü hız ve hareket halinde kalmak tanımlamaktadır. Bu durum her yaş kategorisi için bir gerçeklik taşımamaktadır. Gençlerin yaşlılardan daha sık yer değiştirdiği söylenebilir. Tillo dikkate alındığında işgücü alanlarının, eğitim, sağlık gibi hizmet sektörünün önemli sacayaklarının bulunmaması gençlerin şehirlere göç etmesini hızlandırmıştır. Aynı mekânda yaşlanma ihtimalinin kırsal kesimde ya da geleneksel kültürün etkisinin yaygın görüldüğü alanlarda uzun süreli yaşamak için cezbedici faktörler bulunduğu söylenebilir. Nitekim hızın ve hareketliliğin belirgin bir değer haline geldiği bir çağda değişime direnen mekânlar ve yaşam standartları yaşlanmanın ne olduğunun anlaşılması için önemli örneklerdir. Yaşlanmanın her yerde ve her kesimden insan için aynı olmadığı dikkate alındığında çalışmanın özgün bir örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

Tillo'nun sıcak bir iklime sahip olması gölgelik ve kapalı alanların (özellikle evlerin ve kahvehanelerin) tercih edilmesinde belirleyici bir etkidir. Özellikle öğle vakti sokaklarda kalabalık bir insan nüfusu bulunmamaktadır. Tillo kente oldukça yakın ilçe olmasına rağmen kırsal özellikler sergilemektedir. Siirt merkeze 9 ya da 10 km uzaklıkta, küçük bir ilçe olan Tillo'da temel geçim faaliyetleri tarım ve hayvancılıktır. Bu durum ilçede genellikle yerleşik hale gelenlerin yaşlılar olduğunu, gençlerin ise çalıştıkları yer değilse Tillo'yu tercih etmemelerini açıklamaktadır. Siirt merkeze ulaşım dolmuş benzeri ticari taksiler ya

27 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 58.

da otobüsle her gün sağlanmaktadır. Katılımcıların beyanından Siirt merkeze akşam 18:00, 18:30'a kadar ticari taksi, pazar günü dışındaki günlerde ise 17:00'ye kadar otobüs bulunduğu anlaşılmaktadır. İnanç turizmi açısından yılın belirli bir vaktinde uğrak yeri olan Tillo²⁸ cazip bir yerleşim yeri ve (iş, çalışma ve benzeri) farklı imkânlar sunacak bir alternatif sunmaması gerekçesiyle Tillo'dan merkeze ve diğer illere göç vermektedir. Bu durum yaşlıların ilçede fazla sayıda olmasına neden olmaktadır. Batman ve Demirel'in çalışmasına benzer şekilde bu durum aile yapılarının daralmasına ve yaşlıların rollerinde bir azalma olmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte Tillo'da bulunan herkes birbirini tanımaktadır; akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin yaygın bir görünümüne sahip olduğu söylenebilir. Komşular bazı durumlarda akraba olarak tarif edilmektedir. Yaşlıların ihtiyaçları kendi çocukları, komşularının çocukları ve gençler tarafından karşılanmaktadır.

Bir ailenin üyeleri aynı gündelik yaşamı paylaştıkları, sürekli izlenim ve görüş alışverişlerinin çoğunlukla aralarındaki bağları sıkılaştırdığı için tüm çerçevesi ancak içeriden anlaşılabilir hafıza patikaları oluşturmaktadırlar.²⁹ Bu açıdan Tillo her ne kadar kendi özgüllüğü içerisinde sürekliliği olası kılmaktayken aile ve kişisel tarihleri baz alındığında farklılık sunabilmektedir. Bundan dolayı çalışmada hem genelleştirilebilir bir çerçeve hem de bireyin aile içerisinde ve kendi kişisel tecrübeleri içerisinde algılama farklılıklarını ortaya koyabilmek ve buradan bir değerlendirme yapabilmek amaçlanmaktadır. Kadın katılımcıların Türkçe bilmemesi nedeniyle çoğunlukla çocukları, gelinleri ve torunları olmak üzere yerli halktan tercüman desteği sağlanmıştır. Kadın katılımcılar K1, K2, K3..., erkek katılımcılar ise E1, E2, E3... biçiminde kodlanmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcılara ait bilgiler yer almaktadır (Tablo 1):

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Katılımcı sayısı	Yaş	Medeni durum (çocuk sayısı)	Evlilik yaşı	Öğrenim durumu	Meslek	Tillo'da geçirdiği süre
E1	73	Evli (9 çocuk)	20	İlkokul mezunu	Emekli (koruculuk)	26 yıl (daha önce Tillo'ya bağlı bir köyde yaşıyormuş)
K1	68	Evli (9 çocuk)	14	Okur-yazar değil	Ev hanımı	26 yıl
E2	75	Evli (11 çocuk)	15	Okur-yazar değil	Emekli (belediye)	32 yıl (daha önce Tillo'ya bağlı bir mezrada yaşıyormuş)
K2	65	Dul (14 çocuk; 5'i ölmüş-1 yıl önce eşi vefat etmiş)	20	Okur-yazar değil	Ev hanımı	40 yıl

28 Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler Tillo'dan başta Siirt merkez olmak üzere diğer ilçelere ve illere inanç turizmi nedeniyle (özellikle ışık hadisesi olmak üzere) yoğun ve kısa süreli hareketlilikler bulunduğunu göstermektedir.

29 Maurice Halbwachs, *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*, çev. Büşra Uçar (Ankara: Heretik, 2016), 190.

K3	75	Dul (8 çocuk; eşi 25 yıl önce vefat etmiş)	20 (60 yaşında biriyle evlendirilmiş. 2 kişinin üzerine 3. eş, kuma olarak gelmiş)	Okur-yazar değil	Ev hanımı	36 yıl
K4	76	Evli (11 çocuk)	14	Okur-yazar değil	Ev hanımı	30-35 yıl
K5	71	Dul (5 çocuk)	15	Okur-yazar değil	Ev hanımı	40 yıl
K6	65 (kimlikte 63 yaşında)	Evli (8 çocuk; 2'si ölmüş)	12	Okur-yazar değil	Ev hanımı	Doğma büyüme
K7	72	Evli (10 çocuk)	17	Okur-yazar değil	Ev hanımı	Doğma büyüme
K8	65 (kimlikte 69 yaşında)	Dul (2 çocuk; 24 yıl önce eşi vefat etmiş)	13 (70 yaşındaki bir adamla evlendirilmiş)	Okur-yazar değil	Ev hanımı	52 yıl
K9	75	Evli (5 çocuk)	?	İlkokul terk (Okur-yazar değil)	Ev hanımı	Doğma büyüme
K10	65	Bekâr (hiç evlenmemiş)	-	İlkokul mezunu	Ev hanımı	Doğma büyüme
K11	75	Dul (Boşandı, yeniden evlendi; 14-15 sene önce eşi vefat etmiş)	15(?) İlk evliliğinden 1 kızı var. (Kızıyla iletişimi yok)	Okur-yazar değil	Ev hanımı	30 yıl
K12	70	Evli (3 çocuk)	17	İlkokul terk (Okur-yazar)	Ev hanımı	53 yıl

3. Bulgular ve Değerlendirme

3.1. Katılımcı Profili

Çalışmada Tillo merkezde yaşayan 65 ile 75 arasında değişen (2 erkek, 12 kadın) 14 katılımcıyla görüşülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 70.7'dir. Doğma büyüme Tillo'lu olan 4 katılımcı dışında 26 yıl ve üzerinde aynı yerde yaşayan 10 yaşlı bireyle görüşme gerçekleştirilmiştir. 10 katılımcı arasında erkekler iş, kadınlar ise evlilik dolayısıyla Tillo'ya yerleşmiştir. Kahvehanede olan erkek katılımcılarla görüşme gerçekleştirilmek istense de çoğunluğu buna olumlu yaklaşmamıştır. Kadın katılımcılarla ise evlerinde yahut kapı önlerinde, mahalle

aralarında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu durum geleneksel cinsiyet kodlarının Tillo'da yaygın bir örüntü olarak korunduğunu göstermektedir. Katılımcıların çoğunun sağlık problemleri mevcuttur. 2 kadın yatağa bağımlıdır. Bazı katılımcılar yaşlarını net bir şekilde hatırlamamaktadır. Özellikle kadınlarda ifade edilen yaş ile kimlikte belirtilen yaş arasında farklılık mevcuttur. Bu durumun yaratmış olduğu belirsizlikten kurtulabilmek adına katılımcıların beyanı esas alınmıştır.

Katılımcıların geneli görece erken olan 12-20 yaşları arasında evlenmişlerdir. Çalışmada hayatı boyunca evlenmemiş bir kadın katılımcı dışında (K10), ikinci kez evlenen bir kadın katılımcı (K11) da dâhil edildiğinde 5 dul, 8 evli katılımcı bulunmaktadır. Kırsal kesimlerde kadınların ikinci kez evlenmesine hoş bakılmamaktadır. İkinci kez evliliğine nasıl bakıldığını sorsak da katılımcının Türkçesinin yeterli olmaması kendisini ifade etmesine engel oluşturmuştur. Burada belki ilgi çekecek noktalardan birisi ilk evliliğinden bir kızı olmasına rağmen kızının kendisini hiç görmeye gelmemesi, arayıp-sormamasıdır. Katılımcılarımızdan birinin engelli eşi bulunmaktadır (K12). Hayatı boyunca evlenmemiş kadın katılımcı yakın akrabalarının çocuklarını çocukları ve torunları olarak sahiplenmektedir. Kalpten ameliyat olmuş gelini ve torunlarına bakan bir katılımcı (K4) dışında katılımcılarımız ya sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamakta ya da bu konuda destek almaktadır. Eşi İstanbul'da olan (K6) bir katılımcımız dışında evli olan diğer katılımcılar eşleriyle birlikte yaşamaktadır.

Çalışmada yer alan iki erkek katılımcı emeklidir. Kadınlar ise yaşlılık maaşı, eşlerinin emeklilik maaşı ya da merhum eşlerinden kalan maaşla geçinmektedir. Katılımcıların 6'sı emeklilik maaşı olan 12.500 TL, 5'i yaşlılık maaşı olan 4.800 ila 6000 TL arasında, 1'i üçe bölünen babasının maaşından 3000 TL, 1'i ise (Almanya'dan emekli olması nedeniyle) 50.000 TL'lik bir gelire sahiptir. Söz konusu katılımcılar arasında 1'inin hiçbir yerden geliri bulunmamaktadır. Bu katılımcı çocuklarının yardımıyla geçimini sürdürmektedir.

İlkokul mezunu olan bir kadın ve iki erkek dışında katılımcıların çoğunluğu okur-yazar değildir. Bu durum yaşlılıkta iki büyük yaşama garantisi olan bilgelik ve ekonomik bağımsızlığın³⁰ yaşlılar arasında yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir. Çocuğu olan katılımcılar zor durumda kaldıklarında çocuklarından maddi destek beklemektedir. Bu bakımdan öncelik ekonomik ve fiziksel bağımsızlıktan bunlardan herhangi birinde yaşadıkları bir zorlukta çocuklarını maddi ve manevi güvence olarak görmektedirler. Gençler de ileri yaşta olmayan katılımcılardan çocuklarının bakımı, gelir gibi destekler sağlayabilmektedir. Bu durum birkaç aykırı örnek dışarıda bırakılırsa, çalışmanın ilerleyen kısımlarında görülebileceği gibi, kuşaklararası dayanışmanın Tillo'da yaygın bir örüntü olduğunu göstermektedir. Sosyal olarak kuşaklararası dayanışma, ailede kuşaklararası oluşturulan yakın dayanışma ve karşılıklı desteği içeren bağları anlatmaktadır.³¹ Bu durum bir katılımcımızın kalpten ameliyat olmuş gelinine ve çocuklarına desteğinde; gençlerde ise yaşlıların maddi-manevi ihtiyaçlarının karşılanmasında kendisini göstermektedir.

30 Cicero, *Yaşlılık Üzerine*, 25-27.

31 Özmete, *Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi*, 5.

Katılımcılardan 2'si yalnızca eşiyile, 1'i bekâr oğluyula, 3'ü çocuklarıyla aynı apartmanda yahut yakın bir evde tek başına, 1'i akrabalarının ve komşularının maddi-manevi desteğiyle tek başına, 7 kişi ise geniş aile içerisinde ikamet etmektedir. Bu durum görüşme kayıtlarından elde edilen bilgilerin de onayladığı şekliyle Tillo'da eğitim, evlilik ve ekonomik gerekçelerle göç eden genç yaştaki nüfusun varlığını göstermektedir. Nitekim Tillo'da lise ve üniversiteyi içerisine alan eğitim kurumları olmadığı gibi iş imkânları da yeterli düzeyde değildir. Katılımcıların ifadelerinden yalnız yaşayanların fazla olmasının bir başka nedeni ise bu yaş kategorisinde sessiz, sakin ve rahat bir yaşamın arzulanmasından kaynaklanmaktadır.

3.2. Mekân Algısı

Tillo'da kırsal özellikler yaygın bir şekilde sürdürülmektedir. Kamu personellerinin dışında halkın geneline bakıldığında yöre insanı oldukları görülmektedir. Bunun yaşama ve ölüme ilişkin anlayışlarla ilişkisi olduğu görülmektedir. Nitekim Tufan'a göre kırsal kesimlerde yaşayan insanların ölüm konusu üzerinde daha rahat konuşabildikleri ve hayatın sonlu oluşunu daha rahat kabullenebildikleri görülmektedir. Her yaşamın bir başlangıcı olduğu gibi bir sonu olduğu düşüncesi yaşlıları ölümün doğal bir fenomen olduğu fikrine götürmüştür. Bu durumun sebebi kırsal kesimde yaşayan insanların doğayı (/doğal döngüyü) daha iyi tanıması olabilir.³²

Katılımcıların tamamı Evliyalar Şehri olarak adlandırdıkları Tillo'nun ulvi bir kimliği olduğunu ifade etmektedir. Bazı katılımcılar Tillo'ya geldikten sonra dini bilgilerini, dine bağlılıklarını artırdıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların tamamı kader inancına bağlılıklarıyla ön plana çıkmaktadır.

Her devirde alışkanlıklar ile bir grubun zihni ve yaşanan yerlerin görünümü arasında bağ bulunmaktadır.³³ Başka bir anlatımla anılar ve alışkanlıkların, mekân ve bağlı bulunan toplumla ilişkilendirilebilecek temsillerle ilişkisi bulunmaktadır. Toplumun yaşlıya ve yaşlanmaya verdiği değer, ailenin içerisindeki yaşlının pozisyonu, çevreyle etkileşim, mekâna dayalı özellikler ve yaşlıların kişisel özelliklerinden kaynaklı etkiler toplumdaki yaşlı insanın pozisyonunu anlamada önemli göstergelerdir.

Genellikle insan anılarına toplum içinde ulaşmakta, onları toplum içerisinde hatırlamakta ve onları toplum içerisinde tanıyıp konumlandırmaktadır.³⁴ Ancak bu bilindik yapı günümüz koşullarında sabit olmaktan uzaktır. Modern kentin hızı en önemli değer olarak yükseldiği, hayatın yer değiştirmeye zorlayan hareketli yapısı paylaşımda bulunan insan sayısında düşüşe yol açmıştır. Bu durum bilinçli bir duyum ve duygu alıcısı olan insanın aidiyet ağlarını parçalamaktadır. Bu yapay gerçekliğe rağmen insanların yaşlanan ve yaşlılıkta sabitliğe duyduğu özlemle adı anılan varlıklar olması değişmemektedir. Bu açıdan modern kent merkezlerinin karşısında geleneksel kültürel değerlerin muhafaza edildiği

32 Tufan, *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma*, 196.

33 Maurice Halbwachs, *Kolektif Hafıza*, çev. Banu Barış (Ankara: Heretik, 2017), 63.

34 Halbwachs, *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*, 16; Halbwachs, *Kolektif Hafıza*, 10.

yerler olan kırsal alanlar alışkanlıkları sürdürmenin önemli sağlayıcısıdır. Zira kırsal alanlarda sürdürülen birliktelik kişilerin diğerleriyle ilişki kurup paylaşım sağlayabilecekleri temas noktaları³⁵ oluşturmaktadır. Bu temas noktaları kişiye sabitlikler sunarak esrime anlarında belli bir bağlılık duygusu yaratmaktadır. Özellikle yaşlanan insanların yaşamlarını sürekli olarak yapılandırmamak için varoluşsal olarak alışkanlıklarına muhtaç³⁶ oldukları düşünüldüğünde kırsal alanların cazip birer seçenek olduğu söylenebilir. Çalışmanın önceki kısmında sözü edildiği gibi katılımcılar en az 26 yıl ve üzerinde Tillo'da yaşamaktadır. Bu durum onlara bilindik olanın güvenilirliğini sunmaktadır. Kişiye değişmeme ve geçmişe bugünden hareketle ulaşma hissi veren uzam³⁷ yaşlanmanın kolaylaştırıcısıdır. Bu bakımdan Tillo nispeten değişime dirençli bir ilçe olması hasebiyle yaşlanma için önemli bir avantajı içerisinde barındırmaktadır. Nitekim değişim bu yaş dilimi için en zorlayıcı seçeneklerden biridir. Türbelerin yanı sıra kabristanların yaygın bir şekilde bulunması Tillo'da yaşamın ölümle iç içeliğini anlatmakta ve sakinlerine anımsatmaktadır. Katılımcılarımız dine olan bağlılıklarının yüksek olması nedeniyle Tillo'yu olumlu görmektedir:

Valla Tillo Cennet'tir. Ya burayı seviyor. Diyor ziyaret işte, ziyaretler var (K4, ev hanımı, 76 yaşında).

Valla Tillo çok güzeldir. (Neden diye sorduğumuzda) Evliyalar diyarındır. Hoştur, havası güzeldir... Sakin olduğu için seviyorum diyor (K7, ev hanımı, 72 yaşında).

İyi ki yapmışız. (Tillo'nun köyünden Tillo merkeze göç etmesi kast ediliyor) İyi ki yaptık. Neden? Çünkü ben burada, bu Tillo'dan çok istifade ettim. Tillolular benim kadar istifade etmemiş. (Tillo sizin için nasıl bir yer diye sorduğumuzda) Benim için Tillo, Cennet benim için... Tillo çok güzel, güzel bir yer... Rahat, yaşamak çok güzel... Ben burada medreselerde de okudum. Çocuklarımı da okutturdum. Ben de okudum. Hafız oldum. Onlar da hafız oldular. Ben çok istifade ettim buradan. Yani manevi olarak çok istifade ettim (E1, emekli, 73 yaşında).

Valla Tillo çok güzeldir. Tillo(yu) çok sevdim ben. Benim koca, yani memleket vardır. O memleket, unuttum. (Gülüyor) Burda geldim. ...(?) (Tillo'nun bir köyü kast ediliyor) Sen tanyorsun. Burda geldim, sevdim. Tillo çok güzeldir. Kim sevmez Tillo'yu? (Neden seviyorsunuz diye sorduğumuzda) Evliyalar çok, şeyhler çok... Yani adamlar, yani hepsi âlimdir. Onun için ben seviyorum (K1, ev hanımı, 68 yaşında).

Diyor Tillo güzel bir yer. (Neden diye sorduğumuzda) Bizim ata soyumuz buradan geldiği için, bizim ata soyumuz buradan geldiği için... Bizim havası da güzel, manevi havası var. Çok güzel yaşanacak bir yer. Yaşanacak bir yer... Bizim memlekettir. Havası güzel... İlim-irfan yatağıdır burası. Onun için havası hem güzeldir. İnsanın doğup büyüdüğü yer hoşuna gider (E2, emekli, 75 yaşında).

35 Halbwachs, *Kolektif Hafıza*, 20.

36 Schmid, *Sakin Olmak: Yaşlanırken Kazandıklarımız*, 35.

37 Halbwachs, *Kolektif Hafıza*, 173.

Valla Tillo çok güzel... Yani her şeyiyle güzel... Diyor ki her yer ziyaret, şey yani diyor Tillo bana güzel... (K2, ev hanımı, 65 yaşında).

Bir kadın katılımcımız Türkçe'ye vakıf olamamasının yarattığı telaffuz sorunu ile "hava" betimlemesine çokça gitmektedir. Ancak hava betimlemesinin altını kazıdığımızda bununla yöre halkını, sosyal ortamı, sosyalliği özdeş kullandığı açığa çıkmaktadır:

İyidir. Tillo iyidir, güzeldir. (Neden diye sorduğumuzda) Hava güzeldir. (Başka diye sorduğumuzda) Başka yok... (K5, ev hanımı, 71 yaşında).

(Tillo'da) 40 yıldır (yaşıyorum). (Gönüllü nedenlerle mi yoksa zorunlu nedenlerle mi burada diye sorduğumuzda) Biz buradaydık, her gün buradaydık. He burada seviyo(rum). Çocuklarım İstanbul'da gel benim (yanıma diyorlar). Ben orda sevmiyorum. (Neden diye sorduğumuzda) İşte İstanbul'da sevmiyorum. Ben buraya bir koşu gidiyorum. Bir yere gidiyorum. Günde ziyarete gidiyorum. Burda daha güzeldir. Hava güzeldir. Bir de (yardıma ihtiyaç duyduğumda) bir kişi yardım ediyor bize... Öyle... (K5, ev hanımı, 71 yaşında).

Yukarıdaki katılımcımızın İstanbul'la Tillo'yu karşılaştırmasına benzer şekilde bir başka kadın katılımcımız ise Siirt'in daha kalabalık olmasının yarattığı kargaşanın karşısında Tillo'nun sakin ve sessiz bir yer olmasını olumlamaktadır. Özellikle biri yakınlığıyla aidiyet kurulabilecek il, diğeri uzak bir metropol olmak üzere Siirt ve İstanbul özelinde katılımcıların yaptığı kıyaslamalar yaşanan yerin cazipliğinin onlar için ne ifade ettiğinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır:

Yani iyidir diyor burası, güzeldir. (Neden güzeldir diye sorduğumuzda) Yani diyor Siirt'ten daha güzeldir. Her yer kalabalık ortam değil ya sesiz sakin bir yer olduğu için burası daha güzel diyor... Sessiz ya sessiz... (K3, ev hanımı, 75 yaşında).

Bir diğer benzetme Siirt'in İstanbul'a benzetilmesinde görülmektedir. Katılımcıya göre Siirt de İstanbul gibi tanıdık insanlardan oluşmayan bir kalabalığa sahiptir:

(Siirt'ten ziyade) valla Tillo'yu seviyorum. (Neden diye sorduğumuzda) Siirtim aynı İstanbul'dur. Aynı İstanbul... (K6, ev hanımı, 65 yaşında).

Yukarıda sözü edilen olumlu değerlendirmelere rağmen Tillo'nun yeterince gelişmiş bir ilçe olması bir katılımcımız tarafından eleştirilmektedir. Bu durum katılımcımızın Tillo'ya körü körüne bir bağlanma yaşamadığını, yaşadığı ilçeye eleştirel yaklaştığını göstermektedir:

Tillo çok güzel bir yer, çok turistik bir yer, mukaddes bir yer... Mesela burada 70.000 tane evliya yatıyor bu toprakların içinde. Çok güzel bir yer... (Ama Tillo) bakımsızdır. Tillo çok güzel bir yer, daha iyi biri gelmemiş burayı böyle büyütecek, güzelleştirecek... (K10, ev hanımı, 65 yaşında).

Bir diğer husus hareketliliklerdir. Özellikle ulaşım araçları gerektiren büyük iller ve ilçelerde yaşlılar için temel problemlerden biri araçtır. Yapılmış çalışmalar ileri yaştaki sürücüler için araba kullanımının nasıl geliştirilebileceği, sadeleştirilebileceği ve daha güvenli hale getirilebileceğini yaşlı sürücülerin bakış açıları³⁸; yaşlı dostu ulaşım imkânlarının oluşturulması ve artırılması³⁹ gibi konular üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmalar yaşlılıkta hareket halinde kalmanın yaşamsal önemine dikkat çekmektedir. Türkiye'de 65 yaş üstü bireyler için uygulanan ücretsiz ulaşım imkânı Tillo için de geçerlidir. Ancak Tillo küçük bir ilçe olmasının sağlamış olduğu avantajla sakinleri için yürüyerek hareket alanı bulabilecekleri ideal bir imkân sunmaktadır. Nitekim Tillo'da kadın olsun erkek olsun herhangi bir ulaşım aracı ya da özel aracın⁴⁰ yaşlılar için ciddi bir ihtiyaç olarak değerlendirilmemesinin nedeni en uzak evin 1 kilometre uzaklıkta olmasıdır. Ayrıca bakkalların dışında bir yerel zincir market olan A101 de yürüyerek ulaşılacak bir yerdedir. Böylelikle fiziksel hareketlilikleri olumlu yönde etkilenmekte, sosyal yaşama aktif katılımları sağlanmaktadır. Öyle ki yaşlı bireyler bağımsız yaşayabilmektedir. Katılımcıların zamanı değerlendirme biçimi sağlıklı olmalarına göre değişiklik göstermektedir. İleri düzeyde hastalığı olan bireylerin hareketliliği oldukça sınırlı ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada çoğunlukla çocukları ve gelinlerine bağımlıdır. Bu konuda iyi bir alternatif yaşanılan yerin sağladığı avantajlardır. Tek katlı evde oturma, bahçeye sahip olma gibi olumlayıcı özellikler yaşlıların yaşamını kolaylaştırıcı etkiye sahiptir:

Kur'an okuyorum. Namaz kılıyorum. Ve de gelip geliyorum böyle. Bahçeye böyle...
(Bahçeye uğraşıyor musunuz diye sordüğümüzde) He he... Gidiyoruz, duruyoruz.
Yürüyoruz, çay içiyoruz (K12, ev hanımı, 70 yaşında).

Tillo'nun küçük bir ilçe olması yaşlı bireylerin hareketliliğini olumlu anlamda etkilese de, olumsuz etkileyebilecek bir husustan söz edilmelidir. Tillo'nun sıcak bir ilçe olması yaşlı bireylerin çoğunlukla kısıtlı hareket imkânına sahip olmalarını, kapalı alanlarda vakit geçirme konusundaki istekliliklerini açıklamaktadır. Özellikle kahvehane ve evde sürdürülen bu birliktelikler cinsiyetçi mekânların popülerliğinin ileri yaşlarda da sürdürüldüğünü göstermektedir. Başka bir deyişle yaşlı bireylerin mekân üzerindeki alışkanlıkları doğal koşullarla birliktelik kazanarak sosyal yaşam içerisinde varlıklarını sürdürmektedir.

3.3. Barınma Koşulları

İlçede yaşam gibi aynı evde ömrün büyük bir bölümünü geçirmenin yaşlı insan için alışkanlığa bağlı sağlamış olduğu avantajlar söz konusudur. Nitekim bir mekânı ev yapan

38 Jurgen Howe, vd., "İleri yaştaki sürücüler için taşıtlar", *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*, ed. İsmail Tufan, Mithat Durak (Ankara: Nobel, 2017), 289-314.

39 Nina M. Silverstein, "Yaşlanma ve Ulaşım", *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*, ed. İsmail Tufan, Mithat Durak (Ankara: Nobel, 2017), 269-287.

40 Bir kadın katılımcımızın (K13) eşinin engelli durumdan yararlanarak aldıkları araba dışında katılımcılarımızın hiçbirinin arabası yoktur. Söz konusu edilen arabayı ise katılımcının çocukları kullanmaktadır. Bekâr oğluyla yaşayan bir kadın katılımcımızın ise oğlu yaklaşık 3 ay önce araba almıştır.

onun içinde ve etrafında gelişen alışkanlıklardır.⁴¹ Yaşlılar açısından ev psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve sosyal doyum elde ettiği; kimliği(nin sürekliliğini) ve (yaşamsal) güvenliğini sağladığı ortamdır.⁴² Katılımcılar evle kurdukları organik bağı şu şekilde dillendirilmiştir:

Diyor ki ben burada mutluyum. Evimdeyim, evim var. Mutluyum yani diyor. Burdaki olan her şeyden mutluyum diyor yani. Hiçbir şeyden şikâyetçi değil... 40 küsür senedir bu evde yaşıyorlarmış. (Evinin seviyor musun diye sorduğumuzda) E vallah sorduğun soru mu? (Neden diye sorduğumuzda) Diyor ki mesela benim eşim, (merhum) eşimden dolayı, çocuklarımdan dolayı ben seviyorum yani burayı. Mesela evi üç katlıdır. Her bir katında birer oğlu var (K2, ev hanımı, 65 yaşında).

Yaşlılar için ev; iletişim, sosyal hayat ve boş zamanın geçirildiği mekândır; ayrıca ciddi hastalıkları olan ve bakım ihtiyacında olan yaşlıların son yıllarını geçirdikleri yerdir.⁴³ Katılımcıların çoğunluğu Tillo'da buldukları sürede aynı evde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum sabitliğin, kalıcılığın yaşamsal olanaklarının birer çıktısı olarak katılımcıların yaşam öykülerinde yansıma bulmaktadır. İnsanlar hastalandıklarında da evlerinde son günlerini geçirmek istemektedir. Maaş ve ev Tillo'da bulunan yaşlılar için önemli bir güvence kaynağıdır. Buna rağmen evlerin çoğunluğu eski ve bakımsızdır. Gençken yaşanan sıkıntıların bir çıktısı olarak bağımsız ve tek başına yaşanan evi bir ödül olarak değerlendirilebilmektedir. Bir katılımcımız 13 yaşında babasının zoruyla 70 yaşındaki biriyle evlendirildiğini, gençliğinde çok zorluklar çektiğini; bu nedenle kalp rahatsızlığı, tansiyon, şeker, kolesterol gibi rahatsızlıklarının olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca şekerden dolayı bir ayağının topuk kısmı kalacak şekilde kesilmiştir. Tüm bu rahatsızlıklarından dolayı evini yaşlılık sürecinde daha çok sahiplendiğini şu sözlerle dile getirmektedir:

Evinin seviyor. (Neden diye sorduğumuzda) Diyor daha ben gençken hiç yani öyle rahat bir gün görmemişim. E diyor şimdi yaşlanmışım. Evi bana aittir. Belki, yani belki herkes yaşlılara bakmıyor. Bakmak belki istemez. (Gelini araya girerek kendisi ve eşinin ona baktığını söylüyor) Ben(im evim) rahatıma göredir, keyfime göredir. Diyor yalnız içindeyim. Kimse beni rahatsız etmiyor. O yönden seviyorum (K8, ev hanımı, 65 yaşında).

Evin önemini anlatan bir diğer değişken de yaşam koşullarının yaratmış olduğu zorluklardır. Nitekim maddi olanakların yetersizliği gençlikte çalışılarak kazanılmış yahut akrabalarından miras kalmış evin yaşlılar için önemli hale gelmesini belirleyebilmektedir:

Evet, severek kalıyorum. (Neden diye sorduğumuzda) İşte sessizdir buraya kafamızı daha rahat... Nereye gideceğiz bu yaştan sonra? Olmuyor. Para da yok gidip başka yere ev alacak veya kira verecek... Şimdi çok şükür kirasızdır. Kendi evimizdir. İdare ediyoruz (K9, ev hanımı, 75 yaşında).

41 Schmid, *Sakin Olmak: Yaşlanırken Kazandıklarımız*, 38.

42 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 241.

43 Rolf G. Heinze vd., "Gümüş ekonomisi bir Alman vakası: "Aktif yaşlanma ve "yaşlıların üretkenliği" için yeni bir eylem alanı mı?", *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*, ed. İsmail Tufan, Mithat Durak (Ankara: Nobel, 2017), 425.

75 ile 89 yaşlarındaki katılımcılarla Avrupa çapında farklı kentsel ortamlarda gerçekleştirilmiş bir çalışma nesnel ve algılanan konut özelliklerinin yaşlı bireylerin günlük aktivitelerde bağımsızlık ve refah ile ilişkisi olduğunu göstermiştir.⁴⁴ Çalışmada barınma durumlarından başkalarının sorumlu olmadığını düşünen katılımcıların sağlık durumlarının daha iyi ve depresif belirtilerinin daha az olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.⁴⁵ Bu çalışmada belirtildiğine benzer şekilde ev sahibi olmak yaşlılar için birer yaşam güvencesi görünümündedir. Evi kendine ait olan katılımcıların özgüveni daha yüksektir. Katılımcıların biri dışında tümünün evi kendine ya da (merhum) eşine aittir. Çoğunluğu okur-yazar olmayan, hayatı boyunca çalışmamış olan ve Türkçe'yi bilmeyen kadın katılımcıların ekonomik bağımsızlığı bulunmamaktadır; konut ya da araba mülkleri eşlerinin üzerindedir.

Katılımcılar arasında maddi durumu iyi olan bir katılımcı (K13) Tillo'daki evini yazlık olarak kullanmaktadır. Bu katılımcının Siirt merkezde evi bulunmaktadır. Ayrıca katılımcıların çoğunun İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde çocuklarının evleri bulunmaktadır ve onların evlerine sağlık ya da diğer amaçlarla ziyaret gerçekleştirmektedir. Yalnızca Tillo'da evleri olanlar ise sağlık ya da başka gerekçelerle Siirt merkez ve diğer illere giderek ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Tek başına yaşayan bir kadın katılımcı evinin olmadığını, akrabalarının ücret almadan sağlamış olduğu evden faydalandığını, sınırlı sayıda komşusunun kendisine maddi-manevi destekte bulunduğunu, 1 kızının olduğunu; onunla görüşmediğini ifade etmiştir. Aynı kadın katılımcı ikinci evliliğini Tillo'da gerçekleştirdiğini söyleyerek kendini tanıdığı zaman dilimin Tillo'da olduğunu belirtmiştir. Bu durum Tillo'da yardımlaşma ve dayanışma bağlarının yaygın bir örüntü olduğunu, ihtiyacı olanların toplum içinde ihtiyaçlarının karşılandığını göstermektedir:

Diyor ben kendimi burada görmüşüm, burayı seviyorum... Diyor nereye gideceğim, kim bana bakacak? (K11, ev hanımı, 75 yaşında).

Katılımcılar Tillo'yu dini inanç, soy bağı, memleket gibi nedenlerle sevmektedir. Bir başka katılımcımız Tillo'da kalmayı isteyip istemediği sorulduğunda Tillo'yu sevmesinin nedenleri daha çok açığa çıkmaktadır:

(Tillo'da) isteyerek (kahyorum). Valla benim amca çocuğu gelin Siirt'e gidiyoruz. Ben gitmiyoruz. Ondan sebep... (Neden diye sorduğumuzda) Yani bir tane soğan, bir tane ekmek, su... Oturcam, yiyeceğim. Rahattır. Kimse karışmaz. İyidir (K1, ev hanımı, 68 yaşında).

İstanbul'la Tillo'nun karşılaştırıldığı bir diğer husus ulaşım ve hayat pahalılığı yönündedir. Tillo'nun nispeten ucuz, (yürüyerek) ulaşılabilir bir ilçe olması ve en önemli ihtiyaç

44 Frank Oswald vd., "Relationships Between Housing and Healthy Aging in Very Old Age", *The Gerontologist* 47/1 (February 2007), 104.

45 Oswald vd., "Relationships Between Housing and Healthy Aging in Very Old Age", 104.

olan barınmanın kendine ait bir evde sağlanması katılımcıları Tillo'da yaşamaya motive eden nedenler arasındadır:

İstedğim zaman buraya geliyorum, istediğimiz zaman İstanbul'a gidiyorum. (Peki İstanbul mu daha rahat yoksa burası mı diye sorduğumuzda) Tabi ki burası daha rahat... Burası daha rahattır. Yaşımıza göre burası daha... O, oranın şeyi daha çok zordur e nedir ismi sen söyle... Ulaşımı... Bir yere gidiyorsun. Ne hastaneye gidiyorsun sabah saat bir daha kaçta akşam dönüyorsun. Burası hem... (İstanbul'un) geçimi zor... Kira çok... Orada kardeşim 20'nin üzerinde (20.000 TL kast ediliyor) kira veriyor Beylikdüzü'nde (K10, ev hanımı, 65 yaşında).

3.4. Toplumsal Cinsiyet

Tillo'nun kırsal özellikler gösteren bir ilçe olması yaşam tarzı, sosyal alanlar ve kişilerin davranış biçimlerinde kendisini göstermektedir. Halb wachs'a göre köyde grupların hafızası her birinin davranışlarından ve vücut hareketlerinden ulaşabileceği her şeyi kaydetmektedir. Bu şekilde sakinler birbirlerini sürekli gözetlemektedir. Tüm bireyler ortaklaşa düşünmekte ve davranmaktadırlar.⁴⁶ Tillo'da cinsiyetçi sosyalleşme mekânları bulunmaktadır. Erkekler camide ve kahvehanede; kadınlar ise sokak aralarında, evlerde ve kapı önlerinde akranlarıyla etkileşim kurmaktadır. Çocuklar erken yaşlarından başlamak üzere bu konuda eğitilmektedirler. Halk için bu durum oldukça olağandır. Burada sözü edilmesi gereken bir husus kadınların buluş çağına girdikten sonra ekmek alma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için bile olsa sokağa çıkmasına yöre halkı tarafından hoş bakılmamasıdır. Dolayısıyla sokak aralarında ya da evlerinin içindeki bahçelerde kadınlara rastlanırken meydanlarda ve kahvehanelerde erkeklerinin hâkimiyeti belirgin bir etkiye sahiptir. Bu bakımdan erkeklerin ve kadınların yaşamlarını geçirme düzeyleri aynı değildir. Bir kadın katılımcımızın genç yaşlardaki gelini bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Küçük yer ya... Evet ben şahsen daha bir bakkala girdiğimi hatırlamı.. Girmedim. Böyle çocuklara söylüyoruz. Ekmek falan lazım olduğunda genelde çocuklar alır. (Peki, kız çocukları gidebiliyor mu diye sorduğumuzda) Belli bir yaştan sonra onlar da gidemiyor. Mesela şu an kızım gidebiliyor. Ya bi-iki sene sonra o da gidemez... (Buluş çağına geldikten sonra mı diye sorduğumuzda) Evet evet... Genelde medreseler var ya... Çok tercih edilmiyor. Yo size sıkıntı yok ama biliyorlar biz kimiz, kimlerdeniz... O yüzden bugün diyor bunun kızı bakkala geldi. Laf olur diye...

Yukarıdaki değerlendirmeye rağmen bu durumun kişisel çabalarla değişebileceği söylenebilir. Nitekim bazı genç yaşta kadınlar, toplumsal baskılar olsa da bu durumu değiştirmeye istekli görünmektedir. Saha çalışmamız sırasında görüşme yaptığımız bir kadın katılımcının gelini bu baskının olduğunu, bunu zamanla aştığını ifade etmiştir. Üstelik hemen hemen aynı yaşta olduğu diğer kadının aksine değişim konusunda daha istekli görün-

46 Halb wachs, *Kolektif Hafıza*, 76.

mektedir. Söz konusu kadın önce giyim tarzından sonra ise kamusal alana karışmamaktan kaynaklı sorunları zaman içerisinde yumuşattığını aktarmıştır:

Yani belki biliyordur bilmiyorum. Kadınlar sürekli içerdedir falan. Rahat çıkamıyorlar. Ben de geldim, ben de kaç sene geldim. Çarşaf giydirdiler, giydim. Peçe filan taktım. En son ben bıraktım. Sonra yani nasıl diyeyim başardım. Çıkardım. Dediler. İlk çevrenin de baskısı oldu, eşimin de. En son da başardım. Eşim de bir şey demiyor.

Yaşlanma sosyal, kültürel, ekonomik ve mesleki yönler üzerinden farklı şekilde kodlanan cinsiyete bağlı roller yaratmaktadır⁴⁷ ve yaşlılık bunların birer bakiyesidir. Yukarıda alıntıladığımız katılımcılarımızdan ikisinin gelinleri olan orta yaştaki iki kadından biri mekânın yarattığı etkiye uyum sağlarken diğeri çatışma ile değişimine katkıda bulunmuştur. Sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye bir önceki kuşağa çok sınırlı olanaklar sağlasa da bu kadınlar, çocuklarını okutmak konusunda daha istekli görünmektedir.

Tillo'da cinsiyet; yerleşim yerine bağlı rol modelleri, ilişkilerin sıklığı ve derecesini belirleyen önemli bir değişkendir. Bu bağlamda Malatya'da gerçekleştirilen nitel bir çalışma yaşlı kadınların arkadaş, dost, akraba ve özellikle komşuluk ilişkilerinden oluşan sosyal destek ağlarına erkekte daha fazla sahip olduğunu ve aktif katılım sağladığını göstermektedir.⁴⁸ Malatya'dan elde edilen bulguların karşısında çalışmamızda kadın ve erkek katılımcılar sosyal destek ve ağlara aktif katılım göstermektedir. Burada bir fark kamusal alana katılımı ilişkili açıklanabilir. Erkekler daha çok kamusal, kadınlar ise daha çok özel alanın müdavimidirler:

(Diğer insanlarla etkileşim) çok kuruyor. Bizim mahallede yaşlı yani genellikle onunla yaşıt, yaşıtında olanlarla (kadınlarla) evet genellikle mahalleye gidip otuyorlar. Böyle sohbet muhabbet... Diğer evler... Genellikle az önce yukarıdan geldikleriniz. Zamanında orda kadınlarla oturuyorlar sokaklarda. Bir tane de yaşlı kardeşi var orda... Onun yanına gidiyor genellikle. Şu an gidemiyoruz diyor o kadar uzak yerlere falan (K3, ev hanımı, 75 yaşında).

(Kadınlar burada nerde buluşuyor diye sordüğümüzde) Evlerde, bahçelerde, parkta (buluşuyor)... (K12, ev hanımı, 70 yaşında).

Yaşam koşulları, yaşlanma sürecine doğrudan etki eden bazı toplumlarda daha hızlı bazı toplumlarda daha yavaş ilerleyen bir süreçtir. Bu bağlamda fakirlik yaşam süresini kısaltan en önemli faktörlerdendir.⁴⁹ Nitekim özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan toplum yapılarında genç nüfusun iş bulmak amacıyla köyden kente göç etmesi yaşlı bireylerin rollerinde azalma ve bakımlarının sağlanmasına ilişkin problemlere ve yetersizliklere yol açarak yaşlı

47 Ayşe Dericioğulları Ergun, "Yaşlı Kadının Dezavantajlı Hâlleri", *Yaşlılık ve Yoksulluk*, ed. Cem Ergun (Ankara: Nobel, 2021), 19.

48 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 256-257.

49 Tufan, *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 39.

bireylerin gelir durumunda azalmaya ve finansal sorunlarla karşı kaşıya gelmelerine sebep olmaktadır.⁵⁰ Tillo'da yaşlanma sürecini belirleyen önemli bir unsur olan yaşam(a) koşulları özellikle varsıl-yoksul ayrımı ile belirginleşmektedir. Bu belirginliğin önemli bir göstere-ni kadınların yaşam koşullarında aranmalıdır. Tamamı ev hanımı olan yalnızca biri ilkokul mezunu kadınların maddi güvencesi yoktur. Tillo'nun ulaşılabilir, ucuz bir ilçe olması da onu cazip kılan nedenler arasındadır:

Ben kendi evimi seviyorum. (Neden diye sorduğumuzda) Kalabalık, he ben tek başı-mayım. Alışveriş yapmıyorum. Gitmiyorum bir yere. Masrafım yoktur (K5, ev hanımı, 71 yaşında).

3.5. Kuşaklararası Dayanışma ve Çevresel Etki

Yaşlılık döneminde doğal ve doğal olmayan nedenlerle yaşlıların sosyal ilişkileri azal-maktadır. Yaşlandıkça çevredeki yakınların birer birer yok oluşu (/ölümü) doğal, toplum yaşamına katılımdaki azalma ise doğal olmayan nedenler arasındadır.⁵¹ Yaşlılarda doğal ol-mayan nedenlere örnek rol ve statü kayıpları gösterilebilir.⁵² Bu durum yaşlıların sosyal hayattan çekilmelerinde belirleyici olmaktadır. Tillo'da ise yaşlıların rol ve statülerinde dü-şüş bulunmamaktadır. Nitekim sosyal ilişkilerinde daralma olsa bile komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin yaygınlığı ile maddi ve manevi destek bulmaktadırlar. Bu durum yeterli olma-dığında ise belediyenin yaşlılar için sağlamış olduğu ev temizliği, yemek gibi imkânlardan faydalanabilmektedir. İleri yaştaki insanlara yaşlarından ötürü önyargılı ve aleyhte davran-mak anlamına gelen yaş ayrımcılığıyla⁵³ Tillo'da karşılaşılmamaktadır. Bunun yerine pek çok toplumda yaşlılara toplumdaki itibarını veren geçmişin emanetçiliğini üstlenmeleri ve bunu sonraki kuşaklara aktarmalarından ileri gelen değer⁵⁴ Tillo için de geçerli bir özel-likdir. Genel olarak geniş aile biçiminde örgütlenen ailelerde kuşaklararası etkileşim hali süreklilik koruyan bir özelliktir. Öyle ki aynı aile içerisinde yaşlanan yaşlı ebeveynler önceki kuşaklarca tanınmakta ve sahiplenilmektedir. Yaşlılar aile üyelerini bir arada tutarak, gele-neğin sürekliliğini korumakta ve kendisinden sonra gelen kuşaklara bunu aktarma görevini üstlenmektedir. Bu bakımdan modern yaşamın yaşlının rol ve statülerinde yaratmış olduğu eksilme Tillo'da belirgin bir özellik taşımamaktadır. Tillo'da yaşlıların ihtiyaçlarına destek olunmakta, onlara saygı duyulmaktadır:

Evet, evet yaşlıya iyidir. Evet, (yaşlıya) saygı duyuyorlar. (Yardımcı oluyorlar mı diye sorduğumuzda) Evet, iyidirler. O yönden iyidirler. Burası, ben burası için diyorum. İyidirler elhamdulillah (E1, emekli, 73 yaşında).

50 Hüseyin Batman – Aykut Can Demirel, “Yaş Ayrımcılığı ve Yaşlı Birey Üzerindeki Etkileri”, *Yaşlılara Yöne-lık Yaş Ayrımcılığı: Çok Boyutlu Bir Bakış*, ed. Müjdat Avcı, Zeynep Tekin Babuç (Ankara: Nobel, 2023), 25.

51 Tufan, *Gerontolojik Söyleşiler*, 101.

52 Tufan, *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 69.

53 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 212.

54 Halbwachs, *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*, 141.

Kimse bize kızmıyor, yani kimse bize karışmıyor... Kimse de bize karşı çıkmamış diyor (K3, ev hanımı, 75 yaşında).

Yaşlılar ile çocuk, bebek kıyaslamaları olumsuz bir değerlendirme olarak nitelenebilse de yöre halkı bunu olumlu bir nitelik olarak düşünmektedir:

Bizim yaşlılarımız bunların yaşlıları mesela aynı ufak çocuk, bebek gibi, çocuklar gibidir. Yani millet saygısını gösterir, sevgisini gösterir. Bizim buradaki ortam öyle yaşlılara saygı gösterilir (E2, emekli, 75 yaşında).

Ankara'da 363 farklı gelir grubunu temsil eden yerlerde oturan yaşlı anne-baba ve onların yetişkin çocuklarıyla gerçekleştirilen çalışmada anne-baba ile çocukların oturdukları yerler birbirine yakınlaştıkça ilişki sıklığının arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.⁵⁵ Benzer bir bulgu 363 çift yaşlı ebeveyn ve orta yaşlı yetişkin çocuktan oluşan örnekleme Amerika'da yapılmış bir çalışmanın verileriyle uyumludur. Bu çalışmada Öztöp'un çalışmasının yanında ve ondan farklı olarak ilişki sıklığının yaşlı sağlığına etkileri değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu çalışmada konut yakınlığı ile iyi ebeveyn sağlığının daha yüksek ilişki seviyelerini öngördüğü bulgusuna ulaşılmıştır.⁵⁶ İlişki sıklığının artmasını gösteren bu çalışmalardan farklı olarak çalışmamızda aktarılanlardan yaşlı birey yalnız yaşasa da çocuklarıyla aynı apartmanda yahut aynı mahallede oturmasının onun sağlığına olumlu bir etki yaptığı söylenebilir. Bu durum ilçede yaşamanın etkileriyle bir arada düşünülebilir. Tillo'dan gitmek ister misiniz sorusuna bir katılımcımız çocuklarının Tillo'daki varlığını ve köken bağını gerekçe göstererek şu şekilde cevap vermiştir:

Biz bir yere girmiyoruz. Biz buradayız. Burada yaşıyoruz. Burada... (Burada) çocuklarımız da var... (Burada mutlu musunuz diye sorduğumuzda) Çok şükür mutluyuz (K9, ev hanımı, 75 yaşında).

Yaşlılıkta en temel ihtiyaçlar arasında tanımlayabilecek çoğunluğu akrabalarından oluşan tanıdık, bilinebilir bir çevrede yaşama bu yaş kategorisi için maddi-manevi anlamda sosyal bir güvence anlamını taşımaktadır. Burada dikkat çekilmesi gereken bir husus da aynı yerde uzun süre kalma ile (kan bağı ya da evlilik dışında) akraba olarak görülen kişilerin sayısının genişlemesinde görülebilir:

(Tillo'yu) seviyorum. Akraba buradadır. İstanbul'da kimse yok... Çok uzaktır, kimse... Sabah akşam kapı kapat, kimse gelmiyor. Ne konuşuyor ne hiç kimse(yle) konuşmuyorum. Kimse... Buralardır, buraları seviyorum. Akrabalar (soruyor) yani "Tezeye nasılsın, tezeye iyi misin?" İyidir... Valla hiç kimse yok (İstanbul'da)... (K6, ev hanımı, 65 yaşında).

55 Hülya Öztöp, *Yaşlı Ana-Babaların Yetişkin Çocuklarıyla İlişkileri ve Bu Konudaki Beklentiler: Kuşaklararası Bir Değerlendirme* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000), 74.

56 Vern L. Bengtson – Robert E. L. Roberts, "Intergenerational Solidarity in Aging Families: An Example of Formal Theory Construction", *Journal of Marriage and the Family* 53/4 (November 1991), 867.

Ankara’da 15 göçmen ailenin yaşam öyküsüne dayanan bir çalışmada Türkiye’de aile desteği yaygın olarak kabul edilen ve uygulanan bir norm olmasına rağmen bunun olmadığı ve başkalarından destek beklendiği durumların da bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁵⁷ Ekonomik sınıfa göre bazı farklılıklar olmakla birlikte Türkiye’de yaşlılar için evde bakım tercihinin neredeyse evrensel olduğunu⁵⁸ kabul edebilmek de; önümüzdeki yıllarda doğurganlığın azalmaya devam etmesi ve yan akrabalık bağlarının daralması nedeniyle potansiyel bakıcı havuzunun azalması nedeniyle Türkiye’nin yaşlılara yönelik ciddi bir refah sorunu ile karşı karşıya olacağı söylenebilir.⁵⁹ Tillo’da görüşülen katılımcıların çoğunun çok çocuklu olduğu görülmektedir. Bu durum çevreye yönelik beklentilerin ciddi bir ihtiyaç olarak konumlanmadığını açıklamaktadır. Bununla birlikte ihtiyaç halinde yardıma koşan tanıdıklar, komşular ile seçilmiş akrabalarından⁶⁰ (komşular) destek alındığı belirtilmektedir. Bu bakımdan katılımcılarımız çevrenin yaşlılara bakışını çocuklarından başlamak üzere açıklamaktadır. Bir başka deyişle katılımcılarımızın çevreden birincil düzeyde çocuklarını düşündüğü anlaşılmaktadır. Çocuklarının kendisine karşı iyi olması çevrenin iyiliğinin temel ölçüsü olarak değerlendirilmektedir. Bu bakımdan çocuklar ve çevrenin yaşlılara bakışı özdeş görülmektedir. Bu nedenle bir nevi çocukların kendilerine karşı iyi olmaması ise hayatla daha özde çevreyle bağların yitirilmesi anlamını taşımaktadır:

Yani evet diyor. Yaşlılar yani değer görüyor yani. Diyor benim çocuklarım bana çok iyi yani... (K2, ev hanımı, 65 yaşında).

İstisnalar dışında bütün katılımcıların çocuklarının çalışma yapılırken ailelerinin ziyaretine geldiği görülmüştür. İstisna olan bir kadın katılımcının ise çocuğunun yaşlı olması ve boşandıktan sonra yeniden evlenmesi hususu onun tarafından ziyaret edilmemesi, maddi-manevi ihtiyaçlarının karşılanmamasını belirlediği ifade edilmiştir. Bu durum kişisel özelliklerin bakım sorumluluğunu üstlenmede önemli bir belirleyici olduğuna işaret etmektedir. Bir başka kadın katılımcı ise yaşlılara duyulan saygı ve sevginin müsebbibi olarak çocuklarını göstermektedir. İki çocuğundan biri olan kızının kendisini aramamasını şu sözlerle dile getirmektedir:

Nasıl söyleyeyim? Yani diyor hiç kimse yaşlıların farkında değil. Diyor bir kızım var. Diyor zaten beni hiç arayıp sormuyor... (Acaba kızının eşi mi istemiyor diye sorduğumuzda) O da diyor o da şanslı diyor. Ararsa eşi demez arama. (Ama gelini ve oğlu düşünün herhalde teyzeye diye sorduğumuzda) Evet... (K8, ev hanımı, 65 yaşında).

57 Sibel Kalaycıoğlu- Helga Rittersberger-Tılıç, “Intergenerational Solidarity Networks Of Instrumental and Cultural Transfers within Migrant Families in Turkey”, *Ageing & Society* 20/5 (January 2000), 538.

58 Alan Duben, “Generations of İstanbul Families, the Elderly, and the Social Economy of Welfare”, *New Perspectives on Turkey* 48 (March 2013), 47.

59 Duben, “Generations of İstanbul Families, the Elderly, and the Social Economy of Welfare”, 48.

60 Bu konuda Helvetius’un (*Dostluk ve yararları*, çev. Z. Hasançepi. haz. Y. Gedik. *Dostluk’un Kitabı* (İstanbul: YGS Yayınları, 2008), 86) dostu “seçilmiş akraba” olarak kavramsallaştırmasından yola çıkarak komşuluk ilişkilerine dair bir benzetme yaptık.

Von Laer'a göre kuşaklararası sözleşme çalışan neslin çocukların ve gençlerin bakımını sağlayarak kendileri de bir gün yaşlandıklarında önceden bakımını üstlendikleri nesil tarafından bakılmaya hak kazanmaları anlamını taşımaktadır.⁶¹ Aşağıdaki katılımcımız gençken annesine onun baktığını yaşlandığında ise çocuklarının kendisine bakacağını ifade etmektedir. Burada ilgi çeken bir nokta bakım konusundaki sorumluluğun erkek çocuk tarafından alınması beklentisidir. Katılımcımız Tillo'da erkek çocuklara daha fazla değer verildiği, maddi güvence sağlandığı; bunun karşısında kız çocuklarının ikincil güvence kaynağı olduğunu ifade etmektedir:

Ben baba görmemişim. Anne görmüşüm. Anneme çok güzel baktım...5, 3-4 sene muhtaç oldu. Allah, Allah razı olsun çok iyi baktım. (Çocuklarınızın da size bakması konusunda bir beklentiniz var mı diye sordüğümüzde) Valla inşallah... İnşallah... Umut Allah'tan kesilmez. Ama onların... Onların eşleri... Çocukları iyi, eşleri ama ne olacak? Ahlakları ne olacak? Bilmiyoruz bunu. Eğer olmazsa kızların yanında kalacağız. Olmazsa kızlar bakacaklar. Elhamdülillah var, kızlar var. (O halde sizde önce erkek çocukları daha sonra kız çocukları değil mi diye sordüğümüzde) Evet evet... Tabi tabi tabi... Çünkü bir şey olursa hepsi erkek çocuklara kalacak. Onlara kalmayacak ki... (E1, emekli, 73 yaşında).

Türkiye'nin farklı illerinde gerçekleştirilen karma desenli bir çalışmanın nitel kısmında cinsiyetin yardım edip etmeme durumunu ve yardımın türünü belirlemede etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmada coğrafi yakınlığın bir getirisi olarak bakım sorumluluğu genellikle yetişkin kız çocuklarının ya da gelinlerinin üstlendiği; finansal yardımda ise erkek çocuğun etkili olduğu görülmüştür.⁶² Bu duruma benzer şekilde çalışmada yaşlılar için kadınlar ve gelinlerin bakım sorumluluğunu, maddi güvence arayışını ise erkeklerin sağladığı bilgisine ulaşılmıştır. Özmete'nin çalışmasının nicel kısmında ise⁶³ yetişkin çocuklar ve yaşlılardan alınan örneklemin her ikisinin de yaşlı ebeveynlerine oğullarının bakması seçeneği baskın çıkmıştır; oğullarından sonra ise kızları gelmektedir. Gelinlerin ve damatların yaşlıların ihtiyaçlarının karşılanması ve bakımları ile ilgilenme oranı düşüktür. Bu durum yaşlıların ihtiyaçlarının karşılanması ve bakımlarının sağlanması konusunda yaşlıların kendi çocuklarını muhatap gördüklerini göstermektedir.⁶⁴ Bu duruma ilave edilebilecek çarpıcı bir husus E1 adlı katılımcımızın yukarıda ifade ettiklerinde yer almaktadır. E1, kızların daha merhametli olduğunu görüşme esnasında birkaç yerde belirtse de, yardım etme sorumluluğunun karşılıklılık esasına dayandığını dile getirmektedir. Nitekim katılımcı için oğluna yaşarken ve öldüğünde tanıdığı maddi-manevi olanaklar/ayrıcılıklar yaşlılığının güvencesi olarak düşünülmektedir.

61 Tufan, *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma*, 71.

62 Özmete, *Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi*, 51, 58-59.

63 Özmete, *Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi*, 175.

64 Özmete, *Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi*, 230.

Bir diğer katılımcı kendi anne-babasına yaşlanınca baktığını kendisinin bu yönde bir beklentisi olmadığını söylese de helal süt emmişe çocuklarının da kendisine bakacağını söyleyerek örtük bir beklenti taşıdığını göstermiştir. Bu durum maddi-manevi sorumluluğun kuşaklar arasında öğretilerek taşınan bir değer olduğunu göstermektedir:

Diyor annem babam ölene kadar yanımızdaydılar. Biz bakıyorduk. Biz şey ediyorduk ta ölene kadar. (Peki, sizin çocuklarınızdan bu yönde bir beklentiniz var mı diye sordüğümüzde) Diyor benim ihtiyacım yoktur çocuklarıma. Emekli... İhtiyacım yok onlara... Artık onlarlan sütü kalmış yani... Helal süt emmişlerse bakmak zorunda... Helal süt emmemişlerse artık kendileri bilir (E2, emekli, 75 yaşında).

Onlar bana bakmaz diye bir şey diyemem. Çünkü şu an bakıyorlar diyor... Diyor eğer çok yaşlanırsak kabul etmezlerse bilmem. Ama şu an bakıyorlar çok şükür... Kesinlikle gönüllü olarak yapıyorlar (bakıyorlar). Diyor zorunlu olarak değil gönüllü olarak bakıyorlar. İsteyerek... (K3, ev hanımı, 75 yaşında).

Yukarıdaki bulgular bir arada değerlendirildiğinde yaşlıları hayatta tutan temel unsur çocuklarının kendilerine yönelik ilgisi, sevgisi ve bakımındır. Her ne kadar bunları çocuklarına yönelttikleri bir zorunluluk olarak görmeseler de açık ya da örtük birincil düzeyde beklentileri onlardandır.

Türkiye'deki nesiller arası yaşam düzenlemelerini inceleyen bir çalışmada daha az gelişmiş bölgelerde yaşayanların, daha geleneksel olanların yaşlıların yanında kalma olasılıkları daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.⁶⁵ Başka bir deyişle metropol bölgelerinde ve diğer kentsel alanlarda yaşayanların yaşlılarla aynı ortamda bulunma olasılıkları daha düşüktür. Aynı zamanda çalışmada ekonomik bağımsızlığın sağlanmış olması ve eğitim durumunun yükselmesi diğer kuşaklardan gelenlerin yaşlılarla daha az aynı ortamı paylaşmasında belirleyici olduğuna ulaşılmıştır.⁶⁶ Bütün bunlara rağmen Tillo'da eğitim durumu fark etmeksizin aileleri yaşlı bireylerle aynı ortamda bulunmak konusunda istekli olduğu görülmüştür.

Türkiye'de nesiller arası yaşam düzenlemelerini inceleyen bir çalışmada hem kırsal hem de kentsel alanlarda kuşakların yakınlarda yaşaması yüksekken, birlikte yaşama olasılığının yalnızca kırsal alanlarda yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda birlikte yaşamının nedenleri kırsalda ve kentte farklılık arz etmektedir. Kırsal kesimde geleneklerin, kentsel kesimde ise yaşlıların ihtiyaçları yaşlıların yanında kalma olasılığını artırmaktadır.⁶⁷

İsmail Tufan'a göre günümüzde yaşlı ve genç kuşakların genellikle ayrı evde oturmalarının nedeni kişisel özgürlüklerini korumak istemelerinin bir göstergesidir. Bununla birlikte

65 Işık A. Aytaç, "Intergenerational Living Arrangements in Turkey", *Journal of Cross-Cultural Gerontology* 13 (September 1988), 249.

66 Aytaç, "Intergenerational Living Arrangements in Turkey", 251-253.

67 Aytaç, "Intergenerational Living Arrangements in Turkey", 258.

birbirine yakın mesafede oturmaları, aradaki ilişki bağının gevşek olmadığını göstermektedir.⁶⁸ Tillo geleneksel değerlerin yaygın bir şekilde sürdürüldüğü kırsal özellikler taşıyan bir ilçedir. Bu yönüyle kişisel özgürlük alanlarının yaşlı ve genç kuşaklar arasında bir uçurum yaratmadığı söylenebilir. Öyle ki çoğunlukla yaşlı ve genç kuşaklar evlenme ile başka bir eve taşınmalarına rağmen yakın akrabalarına ulaşabilecek bir yakınlıkta ikamet etmektedir.

Geleneksel doğu kültürü içinde yaşayan toplumlarda anne-babanın huzurevi, bakımevi gibi kurumlarda yaşamasını isteme en zor ve son ihtimal olarak değerlendirilmektedir. Bu toplumlarda din ve kültürden kaynaklanan nedenlerin de etkisiyle yetişkinler en zor koşullarda bile yaşlılarını ailenin yaşam çevresinde tutmaya çalışmaktadır.⁶⁹ Bu durumun ortaya çıkmasında bir diğer neden toplumsal baskı ve ayıplanma duygusudur. Bir başka neden ise doğuda pek çok yerde huzurevi ve bakımevi gibi olanakların bulunmaması yaşlıların aile içinde sahiplenilmesini olası kılmaktadır. Siirt'te huzurevinin olmaması⁷⁰ yaşlıların bilindik bir çevrede; aile, komşu, akraba ve arkadaş gruplarıyla iletişim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Bu durum Tillo'da da geçerlidir. Tillo'da bulunan yaşlılar akran gruplarıyla iletişim olanağına sahip, ayrıcalıklı kişiler olarak sosyal yaşam içerisinde aktif bir role sahiptirler. Bu durum Şentürk'ün ifadelerine benzer şekilde kırsal bölgelerde yaşayan yaşlıların kentte yaşayanlara göre daha güçlü bir arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerine sahip olduğunu göstermektedir.⁷¹

Sonuç ve Değerlendirme

Yaşlanmanın ve yaşlılığın ne olduğu kişisel özellikler, yaşam biçimi, genetik faktörler, fiziksel ve sosyal çevre ile yakından ilişkilidir. Bu çalışmada sözü edilen unsurlar arasında önemi göz ardı edilemeyecek birine fiziksel ve sosyal çevre ile insan etkileşimine dikkat çekilmiştir. Sosyal çevrenin ne olduğu diğerleriyle etkileşimin sıklığının okunmasını sağlamaktadır. Fiziksel çevre ise aynı mekânda bulunma, mekânın insanlar üzerindeki etkisi açısından hayati bir değişken olarak kişinin yaşam kalitesini anlamak açısından önemlidir. Bu bakımdan kırsal özellikler taşıyan bir kentin ilçesi olarak Tillo geleneksel değerleri hafızasında ve günlük rutinlerinde sergileyen canlı bir tanık görünümündedir. Tüm dünya dijital kültürün etkisiyle hızlı bir değişime girerken Tillo muhafazakâr bir tavırla yavaş bir tempoda bu seyri izlemektedir. Bakış açısına göre avantaj veya dezavantaj olarak görülebilecek bu durum geleneksel değerlerin korunması ve yaşlıların toplum içerisinde sahiplenilmesini kolaylaştırdığı için olumlu bir durum addedilebilir.

68 Tufan, *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*, 68.

69 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 170.

70 Bu bilgi yakın zamanda değişecektir. Nitekim Siirt'te Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi için yer tespiti çalışmanın yapıldığı zaman aralığında gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: "Siirt'te Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi İçin İlk Adım Atıldı" (Erişim 15 Kasım 2024).

71 Şentürk, *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, 42.

Yaşanılan yerin fiziksel koşullarının yanı sıra beşeri faktörlerin çıktısı olan hareketlilik Tillo özelinde yaşlılar için önemli bir yaşam güvencesi görünümündedir. Tillo fiziksel hareketlilik kadar sosyal ilişkilerdeki yoğunluğun artışı da olası kılmaktadır. Küçük bir ilçe olması bilindik insanlar ve ilişkiler ağının sürdürülmesi açısından avantaj sunmaktadır. Aynı zamanda inanç turizmi açısından önemli bir yer olması sadece yöre halkı ve bağlı bulunan il, yakın ilçeler ve illerle değil dışarıyla temas kurulmasını sağlamaktadır. Yaşlılar özelinde bu durum değerlendirildiğinde cazip bir etki olarak anlaşılmamaktadır. Yaşlıların çocuklarından başlamak üzere yakınlarının farklı illerde bulunması etkileşimin tek boyutlu olmamasını belirlemektedir. Bununla birlikte değişim yaşlılar özelinde okunduğunda alışkanlıklardan ileri gelen bir sürekliliğe sahip olunduğundan kolay görünmemektedir.

Tillo değişime dirençli bir ilçe olarak geleneksel değerlerin yaygın etkisini içerisinde barındırmaktadır. Ancak bu durum gençlerde yavaş bir biçimde de olsa değişime uğramaktadır. Kadınların ve erkeklerin yaşam öyküleri okunduğunda kadının kimlik bulduğu maddi güvence, eğitim gibi olanakların yetersiz düzeyde olması daha fazla dezavantajla karşılaşılmasını olası kılmaktadır. Öyle ki evli olduğu erkeğin yaşı, eğitim durumu, (önceki ve mevcut) evlili(/kler)ği, maddi imkânları gibi pek çok özelleştirilebilir unsur; eşin ölümüyle maddi bir güvence söz konusu değilse çocukların sahip oldukları ve yaşlıya sunmuş olduğu olanaklar ile yer değiştirmektedir. Her ikisi de söz konusu olmadığında ise akrabalar ve komşular devreye girmektedir. Bu bakımdan inançtan kaynaklı nedenlerin ağırlık taşıması için bile olsa Tillo destek ağlarının yaygınlığı ile dikkat çeken bir ilçedir. Her ne kadar kadınların yaşamsal durumlarını tek başına ele almasak da bu konu bundan sonraki araştırmalar için ufuk açıcı görünmektedir.

Kaynakça | References

- Aytaç, Işık A. "Intergenerational Living Arrangements in Turkey". *Journal of Cross-Cultural Gerontology* 13 (September 1988), <https://doi.org/10.1023/A:1006546417674>
- Batman, Hüseyin – Demirel, Aykut Can. "Yaş Ayrımcılığı ve Yaşlı Birey Üzerindeki Etkileri". *Yaşlılara Yönelik Yaş Ayrımcılığı: Çok Boyutlu Bir Bakış*. ed. Müjdat Avcı, Zeynep Tekin Babuç. 21-40. Ankara: Nobel, 2023.
- Bengtson, Vern L. – Roberts, Robert E. L. "Intergenerational Solidarity in Aging Families: An Example of Formal Theory Construction". *Journal of Marriage and the Family* 53/4 (November 1991), 856-870. <https://doi.org/10.2307/352993>
- Cicero. *Yaşlılık Üzerine*. çev. Çiğdem Dürüşken. İstanbul: Alfa, 2018.
- Dericioğulları Ergun, Ayşe. "Yaşlı Kadının Dezavantajlı Hâlleri", *Yaşlılık ve Yoksulluk* ed. Cem Ergun. 17-41. Ankara: Nobel, 2021.
- Duben, Alan. "Generations of İstanbul Families, the Elderly, and the Social Economy of Welfare". *New Perspectives on Turkey* 48 (March 2013), 5-54. <https://doi.org/10.1017/S0896634600001874>
- Halbwachs, Maurice. *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*. çev. Büşra Uçar. Ankara: Heretik, 2016.
- Halbwachs, Maurice. *Kolektif Hafıza*. çev. Banu. Barış. Ankara: Heretik, 2017.
- Heinze, Rolf G. vd., "Gümüş Ekonomisi Bir Alman Vakası: "Aktif Yaşlanma ve "Yaşlıların Üretkenliği" İçin Yeni Bir Eylem Alanı Mı?" *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*. ed. İsmail Tufan, Mithat Durak, 411-439. Ankara: Nobel, 2017.
- Helvetius, C-A. *Dostluk ve Yararları*. çev. Z. Hasançepi. haz. Y. Gedik. *Dostluk'un Kitabı*. 79-87. İstanbul: YGS Yayınları, 2008.
- Howe, Jürgen vd., "İleri Yaştaki Sürücüler İçin Taşıtlar". *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*. ed. İsmail Tufan - Mithat Durak, 289-314. Ankara: Nobel, 2017.
- Kalaycıoğlu, Sibel – Rittersberger-Tılıç, Helga. "Intergenerational Solidarity Networks Of Instrumental and Cultural Transfers within Migrant Families in Turkey". *Ageing & Society* 20/5 (January 2000), 523-542. [Doi:10.1017/S0144686X99007916](https://doi.org/10.1017/S0144686X99007916)
- Kanbir, Figen. *Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Toplumsal Algılar ve Politikadaki Değişim*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2020.
- Oswald, Frank, vd., "Relationships Between Housing and Healthy Aging in Very Old Age". *The Gerontologist* 47/1 (February 2007), 96-107. [10.1093/geront/47.1.96](https://doi.org/10.1093/geront/47.1.96)
- Özmete, Emine. *Türkiye'de Kuşaklararası Dayanışmanın Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2017.
- Öztop, Hülya. *Yaşlı Ana-Babaların Yetişkin Çocuklarıyla İlişkileri ve Bu Konudaki Beklentiler: Kuşaklararası Bir Değerlendirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000.
- Schmid, Wilhelm. *Sakin Olmak: Yaşlanırken Kazandıklarımız*. çev. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 6. Baskı, 2019.
- Siirt'te Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi İçin İlk Adım Atıldı (2024, 15 Kasım). Art Siirt Haber. Erişim: 04.01.2025 <https://www.artisiirt.com/siirt-te-yašli-bakim-ve-rehabilitasyon-merkezi-icin-ilk-adim-atildi/121130/>
- Silverstein, Nina M. "Yaşlanma ve Ulaşım". *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*. ed. İsmail Tufan, Mithat Durak, 269-287. Ankara: Nobel, 2017.
- Şahin, Sevnaz. "Geriatriden Yaşlılıkta Sağlık". *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*. ed. İsmail Tufan, Mithat Durak, 181-196. Ankara: Nobel, 2017.
- Şentürk, Ünal. *Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*. Bursa: Dora, 2018.

- Tağman, Süleyman E. “Modernitenin Kesişen İki Sorunu: Yaşlılık ve Yoksulluğa Felsefi Bir Bakış”. *Yaşlılık ve Yoksulluk*. ed. Cem Ergun, 1-16. Ankara: Nobel, 2021.
- Tillo Nüfusu-Siirt (t. y.). Erişim: 05.07.2024 https://www.nufusu.com/ilce/tillo_siirt-nufusu
- Tufan, İsmail. *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık: Sosyolojik Yaşlanma*. İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2002.
- Tufan, İsmail. *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar, 2003.
- Tufan, İsmail. *Gerontolojik Söyleşiler*. Ankara: Nobel, 2018.
- Tuna, Muammer – Tenlik, Özden. “Türkiye’de ve Dünyada Yaşlanma”. *Gerontoloji: Kapsam, Disiplinlerarası İşbirliği, Ekonomi ve Politika*. ed. İsmail Tufan, Mithat Durak. 3-26. Ankara: Nobel, 2017.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). *İstatistiklerle Yaşlılık, 2023* (2023, 27 Mart). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslilar-2023-53710>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023* (6 Şubat 2024) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>